

IZRADA KRONOLOGIJE MUZEJA GRADA ZAGREBA KAO DIO OBILJEŽAVANJA STOGODIŠNJICE MUZEJA GRADA ZAGREBA

IM 39 (1-4) 2008.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

KRISTIJAN STRUKIĆ □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

DANIJEL VOJAK □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

sl.1. Stalni postav Muzeja grada Zagreba u Umjetničkom paviljonu; fotografija iz časopisa *Svijet*, 11.rujna 1926.

sl.2. Predstavnici Družbe *Braća Hrvatskog zmaja* - dr. Velimir Deželić, zamjenik velikog meštra, veliki meštar Emilij pl. Laszowski i protonotar Stjepan Širola, 1907.

sl.3. Pečat Muzeja grada Zagreba, 1928.

Muzej grada Zagreba (dalje MGZ) obilježio je 2007. stotu obljetnicu svoga postojanja nizom akcija, izložaba i promocija. Kao dio te obljetnice izdana je monografija *Stoljeće Muzeja grada Zagreba*, a tom prigodom prvi je put u povijesti MGZ-a izrađena opsežna *Kronologija Muzeja grada Zagreba 1907. – 2007.* Temeljila se na znanstvenom istraživanju dostupnih izvora i literature, čime se nastojao napraviti iskorak u istraživanju povijesti jednoga od najstarijih muzeja u Zagrebu. Jedan od ciljeva rada jest osvrnuti se na izradu navedene *Kronologije* u kontekstu znanstveno-muzeološkog istraživanja i analizirati njezin doprinos potpunijem razumijevanju povijesti MGZ-a.

Predstavnici „Braće hrvatskog Zmaja“.
Dr. Velimir Deželić. Emilij pl. Laszowski. Stjepan Širola.

sl.4. Slikar Mijo Bišćan izrađuje crtež s temom *Kaptolsko naselje* u sgrafitto tehnici za stalni postav Muzeja grada Zagreba, 1949.

sl.5. Izložba *Klasicizam u Zagrebu*, listopad 1958.

sl.6. Izložba *Satovi zagrebačkih urara* 18. i 19. stoljeća, prosinac 1968. – siječanj 1969.

sl.7. Poziv MGZ-a građanima u povodu izložbe *Satovi zagrebačkih urara*; objavljen u *Vjesniku*, 6. prosinca 1968.

Iz povijesti MGZ-a

U ovom dijelu rada ukratko su istaknuti pojedini važniji događaji vezani za povijest MGZ-a. Temeljni pregled povijesti Muzeja upućuje nas na četiri osnovna razdoblja. Ta su razdoblja vezana za prostore u kojima je Muzej bio smješten tijekom svoje povijesti i obuhvaćaju rad i djelovanje Muzeja u prostorima Kule nad Kamenitim vratima, Umjetničkog paviljona i Opatičke ulice 8, što se odnosi na razdoblje od 1907. do 1945. Nakon toga slijedi prelazak u bivši samostanski kompleks u Opatičkoj ulici 20, gdje se Muzej i danas nalazi, a obuhvaća razdoblje od 1945. do danas.

Ideju o osnivanju Gradskog muzeja i knjižnice u Zagrebu inicirala je grupa entuzijasta s Emilijem Laszowskim na čelu, nekoliko godina prije utemeljenja Muzeja. Tako su 1905. i 1906. osigurana određena sredstva iz gradskog proračuna za njihovo osnivanje. Družba Braće Hrvatskog zmaja (dalje BHZ) pokrenula je 1907. službeni postupak utemeljenja i pritom su se obvezali da će urediti (utemeljiti) gradski muzej i knjižnicu i u

TKO IMA STARU URU?

MUZEJ GRADA ZAGREBA POZIVA VLASNIKE STARIH URA DA IH POSUDE ZA IZLOŽBU STO ĆE SE DO KRAJA MJESECA ODRŽATI U OPATIČKOJ, 20

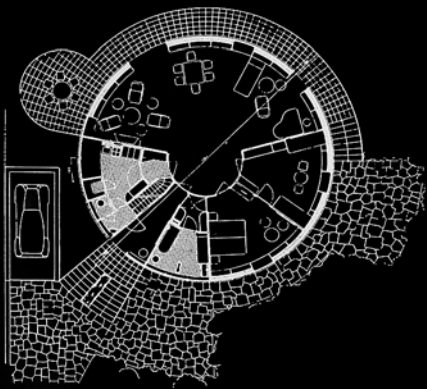
Od Muzeja grada Zagreba zamoljeni smo da objavimo ovu fotografiju stare ure. Nalazi li se nešto slično u kućama Zagrepečana? Ako je odgovor da, onda imamo još jednu molbu: Neka ih vlasnici pažljivo pregledaju i nastoje otkriti nalazi li se na njima (najčešće je na bročjaniku) kakva oznaka, signatura. Ukoliko otkriju jednu od signatura koje ćemo nabrojati, znači da njihova ura potječe iz 18. ili 19. stoljeća i da je vjerojatno djelo jedno^o od urarskih majstora koji su djelovali u Zagrebu u toku protekla dva stoljeća. Evo o kakvim se signaturama radi.

Najstariji primjerci satova mogu biti signirani s „Thomas Leuthner in Agram 1776“. Ali osim njega u drugoj polovici 18. stoljeća djelovali su i urari Ignatius Raiff, Antonius Faler, Benedict Schwabauer, Petrus Froehlich, Anton Geisler, Mathias Onitich, Heinrich Rosenberg i dr. U 19. stoljeću bili su poznati: Engelbert Dorfmeister, Ivan Exner, Pavao Jurančić, Adolf König, Bartolomeus Lenart i drugi.

Muzej posjeduje lijepu zbirku ura s oznakama zagrebačkih urara, koju će do kraja mjeseca pokazati publici, ali želja je muzeja da izložba bude što potpunija pa poziva Zagrepečane da posude svoje stare ure za izložbu. Sve ure će, kako nas uvjeravaju stručnjaci muzeja, biti dobro čuvane za vrijeme izložbe i osigurane kod DOZ-a.

E. C.

zagrebačka moderna arhitektura između dva rata

muzej grada zagreba-opatička 20 · od 30.12.76. do 15.1.1977.

određenom razdoblju njima besplatno upravljati. Za smještaj navedenih institucija bio je predložen prostor Kule nad Kamenitim vratima. Gradsko je zastupstvo 11. svibnja 1907. donijelo dekret u kojemu je izvjestilo BHZ da je prihvatilo njihovu ponudu i pritom se obvezalo na snošenje materijalnih troškova za adaptaciju i opremanje kule nad Kamenitim vratima.¹ Taj se dekret smatra temeljnim dokumentom tadašnjega Gradskog muzeja. Za ravnatelja Muzeja izabran je Emilij Laszowski, koji je tada bio istaknuti hrvatski povjesničar i član BHZ-a.² Iako je Muzej svečano otvoren 7. prosinca 1907. godine, bio je slabo posjećen jer zbog malog broja prikupljenih predmeta nije imao stalni postav niti je bio otvoren za javnost, već se mogao razgledati isključivo uz prethodnu najavu. Osnovna muzejska djelatnost u početnom razdoblju bila je skupljanje predmeta, a već se 1907. u dnevnom tisku pojavljuje prvi poziv na doniranje predmeta Gradskome muzeju. Nakon toga uslijedio je niz drugih poziva građanima i institucijama, poput poziva građevinskim poduzećima u Zagrebu da pri rušenju starih kuća ili kopanju temelja i kanala obrate pozornost na starine te da nalaze predaju Gradskome muzeju.³ Iako je premali broj prikupljenih predmeta u

samim počecima ograničavao rad Muzeja, ubrzo je on zbog velikog broja prikupljenih predmeta postao pretrpan. Veći broj skupljenih predmeta i skućeni prostori za njihovo čuvanje i izlaganje potaknuli su od 1910. niz apela u javnosti da se za Muzej pronadu adekvatniji prostori. Kao moguća rješenja bile su predlagane gornjogradska pučka škola u Opatičkoj ulici 22, kuća Jurja Plemića na Dolcu te palača Dverce na Katarininu trgu, koju je grofica Klotilda Buratti darovala gradu Zagrebu.⁴ Tekstovi objavljeni u dnevnom tisku govore o prikupljenim predmetima koji su bili inventirani i izloženi u prostorijama Muzeja, ali se zbog skućenih prostora i većeg broja predmeta Muzej mogao razgledati samo uz prethodnu najavu. Stoga je prva izložba Gradskog muzeja u kuli nad Kamenitim vratima *Franjo barun Trenk i njegovi panduri*, postavljena 1909., ujedno bila i jedina izložba održana u tom prostoru.⁵

Takva je situacija potrajala sve do 1925., kada je u organizaciji Grada Zagreba postavljena velika *Kulturno-historijska izložba povodom 1000. godišnjice Hrvatskog kraljevstva*. Gradski je muzej bio jedan od organizatora te izložbe, a pritom su članovi Izvršnog odbora *Kulturno-historijske izložbe* Vjekoslav Klaić i Svetozar Rittig pokrenuli akciju za preustroj i proširenje Muzeja. Kao privremeno rješenje bio je predložen njegov smještaj u prizemnim (suterenskim) prostorijama Umjetničkog paviljona.⁶ Gradsko zastupstvo prihvatilo je spomenuti prijedlog i 1926. odobrilo određenu svotu za izgradnju nove muzejske zgrade, te imenovalo tročlani kuratorij koji je upravljao Muzejom u provizoriju Umjetničkog paviljona. Vjekoslav Heinzl, zagrebački načelnik, sredinom kolovoza 1926. svečano je otvorio stalni postav Gradskog muzeja. Pritom treba spomenuti kako su na izradi koncepcije i izvedbi postava radili Emilij Laszowski, Andrija Miličević, Stjepan Pužar te Ljubo Babić kao autor likovnog oblikovanja.⁷ Prostori u prizemlju Umjetničkog paviljona bili su znatno bolji od onih u kuli nad Kamenitim vratima, ali su i oni bili neprikladni za čuvanje i izlaganje predmeta. Ograničeni i vlažni prostori onemogućivali su daljnje predstavljanje građe i adekvatnu zaštitu predmeta. Iako su prizemni prostori Umjetničkog paviljona bili predviđeni kao privremeno rješenje, Gradski muzej ostao je u njima sve do 1945.

sl.8. Plakat izložbe *Zagrebačka moderna arhitektura između dva rata* (likovno osmislio Josip Ladović), prosinac 1976. – siječanj 1977.

sl.9. Koncert Zagrebačkog kvarteta u sastavu Josip Klima, Ivan Kuzmić, Ante Živković i Josip Stojanović, 1971.

sl.10. Deplijan za *Koncert melodija s gramofonskih ploča s početka 20. stoljeća*, 1973.

KONCERTI
SA STARIH PLOČA

MUZEJ GRADA ZAGREBA 1973.

1 Strukić, Kristijan, Vojak, Danijel, *Kronologija Muzeja grada Zagreba*. U: *Stoljeće muzeja grada Zagreba*. Zagreb, 75.

2 Biografije djelatnika Muzeja objavljene su u monografiji *Stoljeće muzeja grada Zagreba*. Zagreb, 254-267.

3 Strukić, Kristijan, Vojak, Danijel, *Kronologija Muzeja grada Zagreba*. U: *Stoljeće muzeja grada Zagreba*. Zagreb, 76-77.

4 Isto, 77-78.

5 Isto, 76-77.

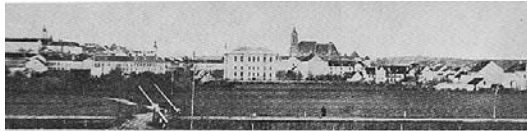
6 Isto, 80.

7 Isto, 81.; zanimljivo je da se iste godine u časopisu *Svijet*, 11.9.1926., str. 215-216., objavljuju prve poznate fotografije Gradskog muzeja čiji je autor Rudolf Firšt.

sl.11. Katalog izložbe *Potres u Zagrebu 1880. i izgradnja nakon potresa* (Josip Ladović), siječanj – travanj 1981.

sl.12. Katalog izložbe *Diplome zagrebačkih društava u 19. stoljeću* (Željka Kašnar), prosinac 1986. – siječanj 1987.

sl.13. Deplijan izložbe *Zaboravljena lica Zagreba* (Josip Ladović), svibanj – lipanj 1977.

POTRES 1880. I IZGRADNJA ZAGREBA

Novim ravnateljem 1928. imenovan je Đuro Szabo⁸, koji je bio autorom prvoga muzejskog statuta, a njime je dotadašnji Gradski muzej preimenovan u Muzej grada Zagreba.⁹ Za vrijeme Szabina upravljanja MGZ-om pokrenuto je izdavanje stručne publikacije *Edicije Muzeja grada Zagreba*, koja je izlazila od 1929. do 1939., i časopisa *Narodne starine*, objavljivanoga od 1930. do 1935. U tim su se publikacijama obrađivale teme vezane za povijest grada Zagreba te su objavljivane vijesti o radu MGZ-a. I u tom su razdoblju bile pokrenute razne inicijative za preseljenje MGZ-a u nove, prikladnije prostorije. U tom kontekstu može se shvatiti i odluka Gradskog zastupstva iz 1930. kojom je ono izdvojilo 100.000 dinara za kupnju palače Oršić-Rauch u Zagrebu. Grad Zagreb u početku je dio prostora dodijelio MGZ-u, no kasnije je tu odluku povukao te prostore namijenio samo gradskim uredima. Broj posjetitelja bio je malen zbog "akutne borbe" MGZ-a s neodgovarajućim prostorom u Umjetničkom paviljonu (Muzej je u prosjeku posjetilo oko 2 500 osoba u godini). Zagrebačka Gradska štedionica aktivno se uključila u tu problematiku te je 1938. donirala 1,5 milijuna dinara Gradskom zastupstvu, uz preporuku da se, među ostalim, novac utroši za preseljenje MGZ-a u primjereniji prostor. Pritom treba napomenuti kako se tada sve češće kao primjeren prostor za smještaj MGZ-a spominjala palača bivšega Narodnog doma u Opatičkoj ulici 18. No Grad je odlučio da se za MGZ uredi postojeći Umjetnički paviljon, a tu je odluku, među ostalim, kritiziralo i Društvo Zagrepčana.¹⁰ Ratne prilike tijekom Drugoga svjetskog rata dodatno su onemogućile preseljenje MGZ-a u novi prostor, a 1943., nakon smrti Đure Szabe, Franjo Buntak preuzeo je upravljanje Muzejom.¹¹

U srpnju 1945. Predsjedništvo Privremenog narodnog odbora grada Zagreba dodijelilo je MGZ-u Baroknu palaču u Opatičkoj ulici 8, u koju je MGZ iste godine uselio. Krešimir Filić, dotadašnji ravnatelj Gradskog muzeja u Varaždinu, imenovan je direktorom Muzeja. Stalni muzejski postav bio je otvoren krajem ožujka

⁸ Isto, 84.

⁹ Isto, 84.

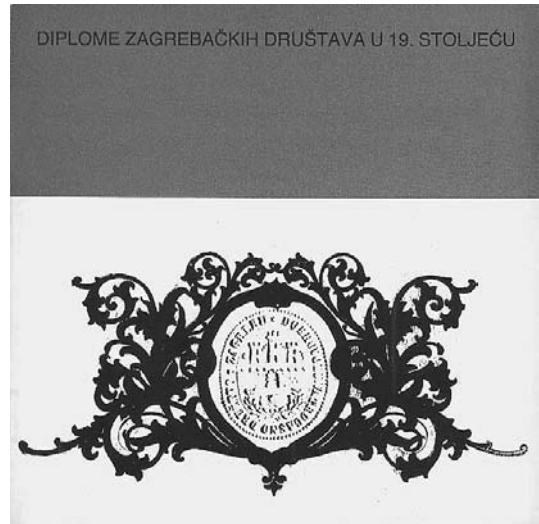
¹⁰ Isto, 84-87.

¹¹ Isto, 87-88.

¹² Isto, 88-90.

¹³ Isto, 92.

¹⁴ Isto, 96.

1946., a nastao je prema zamisli Krešimira Filića. Iste godine novim je direktorom bio imenovan Franjo Buntak, a 1947. MGZ je preseljen u nekadašnji samostan redovnica klarisa u Opatičkoj ulici 20. Tada je Muzej dobio na korištenje samo dio prostorija tog kompleksa, a u idućem se razdoblju postupno širio unutar te zgrade. Iste je godine bila postavljena prva izložba u novom prostoru, naslovljena *Razvoj zagrebačkog kazališta*. Nakon te izložbe MGZ postupno priprema i realizira niz drugih izložaba, koncerata i drugih kulturnih priredbi. Stalni postav u novoj zgradi svečano je otvoren krajem studenog 1949. pod imenom *Historijski razvitak Zagreba, od razdoblja prapovijesti do kraja 18. stoljeća*. Novi stalni postav realiziran je u skladu s načelima suvremene muzeološke znanosti i prema koncepciji Franje Buntaka te uz suradnju kustosice Lelje Dobronić i akademskog slikara Mije Biščana.¹² Osim na prostornom i sadržajnom planu, MGZ je postupno povećavao broj svojih zaposlenika i službi te je 1953. osnovana vlastita stalna fotoslužba s prvim fotografom Vladimirom Gutešom.¹³ Svečana proslava pedesete godišnjice osnutka Muzeja, održana pod pokroviteljstvom predsjednika GNO-a Većeslava Holjevca, uz niz događanja, obilježena je predstavljanjem nove muzejske publikacije – prvog broja zbornika *Iz starog i novog Zagreba*.¹⁴ Zbornik je povremeno izlazio do 1996., a do danas je izdano sedam svezaka, u kojima su obrađene mnoge teme iz povijesti Zagreba.

Tijekom 1968. započeto je preuređenje stalnog postava otvorenjem dviju dvorana čiji su autori bili Vanda Ladović i Josip Ladović, a ono je potrajalo idućih devet godina. Tijekom preuređenja stalnog postava 1974. bilo je uvedeno plinsko grijanje jer je za zimskih mjeseci hladnoća odbijala posjetioce.¹⁵ Nakon umirovljenja Franje Buntaka novim je ravnateljem MGZ-a 1979. imenovan Zdenko Kuzmić. MGZ-u je početkom 1980. dodijeljeno pravo korištenja zgradom nekadašnje osnovne škole "August Šenoa" u Opatičkoj ulici 22.¹⁶ Nakon opsežnih priprema 1984. započela je prva faza obnove muzejskog kompleksa radovima na zgradi u Opatičkoj 22, čijom su se adaptacijom namjeravali dobiti odgovarajući radni prostori, depoi i restauratorske radionice.¹⁷ Odlukom Gradskog poglavarstva Arhiv Geodetske uprave i Arhiv Hrvatske iseljeni su 1991. iz prostorija u Opatičkoj ulici 20, čime je omogućena sveobuhvatna obnova urbanističko-arhitektonskog kompleksa muzeja, kojoj su prethodila arheološka i konzervatorska istraživanja. Od ožujka 1991. do ožujka 1992. funkciju vršiteljice dužnosti ravnatelja MGZ-a preuzela je Nada Premerl.¹⁸ Novim ravnateljem MGZ 1992. imenovan je Vinko Ivić, koji je vodio projekt obnove Muzeja i novog stalnog postava, u suradnji s Nadom Premerl, Željkom Kolveshi, Ivanom Ružićem, Slavkom Šterkom, Želimirom Škoberneom i Aleksandarom Durmanom. Uz njih su oko 3 500 predmeta obrađivali svi stručni djelatnici Muzeja.¹⁹ Novi stalni postav bio je otvoren 1997. i 1998.,²⁰ pri čemu treba istaknuti da je za oblikovanje stalnog postava arhitekt Željko Kovačić dobio nagradu "Bernardo Bernardi" Udruženja hrvatskih arhitekata za 1997.

godinu²¹, a iste je godine MGZ nagrađen Nagradom grada Zagreba.²² Također, MGZ je bio nominiran za nagradu *Europski muzej godine* za 2000. godinu.²³

O obilježavanju 100. godišnjice MGZ-a

Tijekom 2007. i 2008. MGZ je mnogobrojnim aktivnostima proslavio svoju stotu obljetnicu. Obilježavanje stogodišnjice obuhvatilo je održavanje izložaba *Korak do novog stoljeća/Gospodarska izložba u Zagrebu 1891.*, *Mister Morgen – Ivo Robić* i *Grand prix u kosi: umijeće češljanja u frizerskom salonu Kincl. Kroz Izložbenu atrakciju mjeseca* mjesečno je predstavljan određeni predmet iz različitih zbirki fundusa MGZ-a. Tom prigodom, unutar pojedine tematske cjeline, predstavljeni su stereoskopska fotografija, portret arhitekta i gradskog načelnika Zagreba Janka Holjca, violončelo

sl.14. Pročelje Muzeja grada Zagreba nakon restauracije, 1997.

sl.15. Izložba *Stari zagrebački obrti, siječanj – listopad 1991.*

sl.16. Arheološka istraživanja u sjevernom dvorištu Muzeja grada Zagreba, 1992.

sl.17. Stalni postav Muzeja grada Zagreba: tema *Senzacije s početka 20. stoljeća*, 1998.

sl.18. Katalog izložbe *Šime Radović – zagrebački novinar i fotoreporter* (Studio Rašić - Artresor design), srpanj – kolovoz 1999.

15 Isto, 105., 122.; Večernji list, 26. ožujka 1975., str. 7.

16 Isto, 132-133.

17 Isto, 139.

18 Isto, 150.

19 Isto, 153-156.

20 Isto, 162-175.

21 *Vjesnik*, 9. svibnja 1998., str. 21.

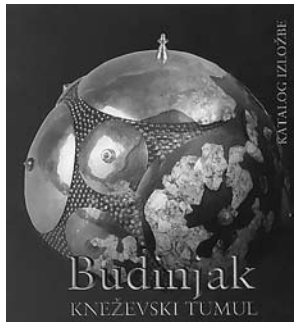
22 Strukić, Kristijan, Vojak, Danijel, *Kronologija Muzeja grada Zagreba. U: Stoljeće muzeja grada Zagreba.* Zagreb, 163.

23 Isto, 179.

sl.19. Katalog izložbe *Kasnogotički pećnjaci s Nove Vesi* (Miljenko Gregl), svibanj – lipanj 2002.

sl.20. Katalog *Zbirke stare ambalaže* – donacije kolekcionara Ante Rodina (Miljenko Gregl), srpanj - 2002.

sl.21. Katalog izložbe *Budinjak – kneževski tumul* (Miljenko Gregl), studeni 1999. – veljača 2000.

24 Isto, 218-222.

25 *Vjesnik*, 4. prosinca 2007., str. 17.

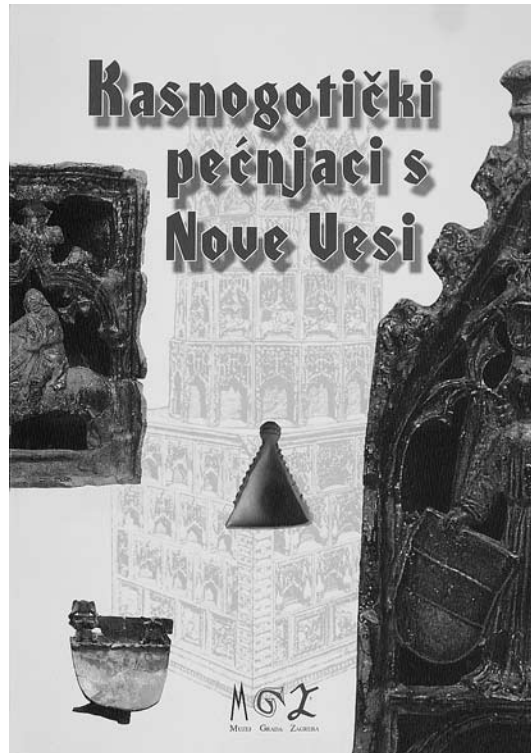
26 *Vjesnik*, 7. prosinca 2007., str. 35.

27 Hrvatski enciklopedijski rječnik (K-Ln). Zagreb, 2004., str. 263.; Hrvatska enciklopedija, sv. 6. (Kn-Mak). Zagreb, 2004., str. 200-291.

28 Ramušćak, Ljubica, *Kronologija djelatnosti Muzeja Međimurja Čakovec*. U: Muzej Međimurja Čakovec. Čakovec, 1995., str. 5-22.

29 Usporedi: *Muzej Brodskog Posavlja 1934. - 2004.* Slavonski Brod, 2004.; *Trideset godina muzeja Brdovec 1973. - 2003.* Brdovec, 2003.; Ukrainčik, Lea, *Umjetnički paviljon 1898. - 1998.* Zagreb, 2000.; *Gradski muzej Vinkovci 1946. - 1996.* Vinkovci, 1996.

30 Usporedi: Diana, Deša, *Muzej grada Splita*. Split, 1997.; *Muzej grada Koprivnice 1951. - 2001.* Koprivnica, 2001.; *40 godina Muzeja Moslavine*. Kutina, 2000.; *80 godina Gradskog muzeja Varaždin*, Varaždin, 2006.; *Muzej Slavonije Osijek 1877. - 1997.* Osijek, 1997.

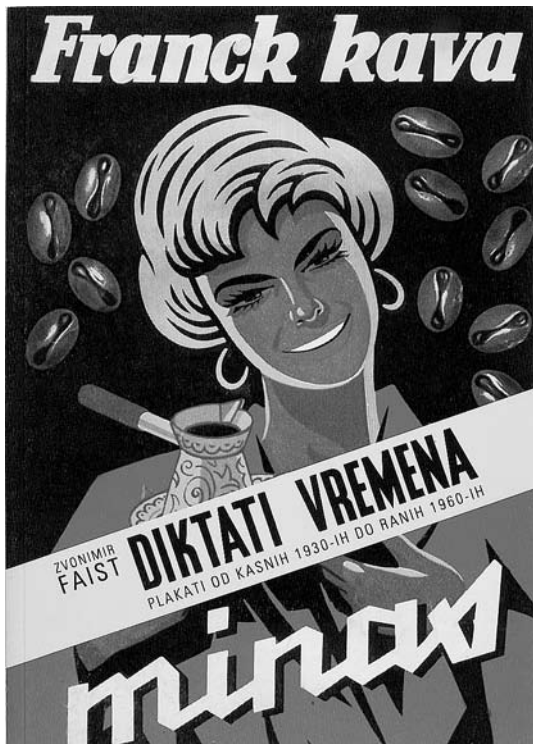
Rudolfa Matza, prijenosni bidermajerski sobni zahod, slika I. Koudelke *Smaknuće Matije Gupca na Markovu trgu 1573. godine*, slika Vittorea Crivellija *Madona s Djetetom* iz Zbirke Cate Dujšin-Ribar i Ivana Ribara, automati za slatkiše iz 1930-ih godina i novac grčke kolonije Mesina, pronađen 2005. tijekom arheoloških istraživanja na lokalitetu parka Grič. U muzejsko-pedagoškoj radionici bio je organiziran obrazovno-kreativni program u kojemu su sudjelovali učenici osnovnih škola, a tema je bio stil odijevanja u 1907. kao godini utemeljenja Muzeja. Tada je izdana prigodna poštanska marka *MGZ 1907. - 2007.*, a odlukom Gradskog poglavarstva MGZ je dobio na korištenje palaču Magdalenić-Drašković-Jelačić u Demetrovoj ulici 7, u kojoj će se organizirati Muzej donacija.²⁴ Vrhunac svih tih događanja, koja povezujemo s proslavom obljetnice Muzeja, jest otvorenje izložbe posvećene samome Muzeju. Programom otvorenja te izložbe nastojali su se dodatno naglasiti događaji od prije sto godina i povezati ih s ovom izložbom. Na prvotnu adresu MGZ-a djelatnici su željeli podsjetiti održavanjem konferencije za novinare na kojoj je najavljena izložba u Kuli nad Kamenitim vratima.²⁵ Izložba *Stota obljetnica Muzeja grada Zagreba / 100 / sto / C / cent / cento / hundred / ...* otvorena je 7. prosinca 2007. u 18 sati, točno kada je i prije sto godina otvoren Muzej.²⁶ U sklopu proslave izrađena je bista dugogodišnjeg ravnatelja MGZ-a Franje Buntaka. Akcija obilježavanja završila je predstavljanjem monografije *Stoljeće Muzeja grada Zagreba* u siječnju 2008. Jedan od dijelova navedene monografije čini *Kronologija Muzeja grada Zagreba*.

Kronologija Muzeja grada Zagreba

Nešto više od polovice monografije *Stoljeće Muzeja grada Zagreba*, objavljene na 259 stranica, čini *Kronologija Muzeja grada Zagreba*. Prije svega, potrebno je napomenuti kako se Nada Premerl u tekstu *Povijest Muzeja grada Zagreba u zrcalu stalnih postava osvrnula* na znatan dio povijesti samog MGZ-a. Nakon *Kronologije*, kao njezin svojevrsan sažetak, donesen je *Popis izložaba Muzeja grada Zagreba, Biografije i popis djelatnike Muzeja grada Zagreba te Bibliografija izdanja Muzeja grada Zagreba*.

Znanstvenici shvaćaju kronologiju kao *...redoslijed koji obvezuje u pisanju i popisivanju prošlih događaja... ili kao redoslijed zbivanja*.²⁷ S tim se možemo složiti jer je upravo tako bilo koncipirano istraživanje kronologije MGZ-a. U početku izrade kronologije nismo se mogli ugledati na slične primjere jer je samo manji broj muzeja u Hrvatskoj, koliko nam je tada bilo poznato, izradio sličnu kronologiju. Potrebno je istaknuti kako je u monografskom djelu *Muzej Međimurja Čakovec 1955. - 1995. izrađena Kronologija djelatnosti Muzeja Međimurja Čakovec*, u kojoj su popisane izložbe i značajnija događanja vezana za povijest Muzeja.²⁸ U nekoliko muzejskih monografija kronološki su prikazane izložbe, dok su ostali događaji vezani za povijest određenog muzeja izostavljeni iz kronološkog pregleda.²⁹ U pojedinim primjerima nailazili smo na različite oblike povijesnih osvrti, objavljene uz preglede izložaba.³⁰ U ostalim analiziranim muzejskim spomenicima nisu bili izrađeni kronološki prilozi povijesti određenog muzeja ili njegovih izložaba. To može sugerirati kako uvrštavanje

kronologije kao oblika povijesnog prikaza rada nekog muzeja nije uobičajeno ili je vrlo rijetko.³¹

Istraživački proces za izradu Kronologije MGZ zahtijevao je drugačiji pristup od uobičajenoga jer je dokumentacijska služba u MGZ-u osnovana prije pet godina. Istraživanje je obuhvatilo postojeću građu Dokumentacije MGZ-a, u suradnji s voditeljicama Dajanom Batinić i Dubravkom Zaninović Stančec.³² Potrebno je napomenuti kako je muzejska dokumentacija sustavno izrađen, prikupljen, organiziran i pohranjen skup podataka čija je namjena da se na temelju pregledno i sustavno obrađenih segmenata dođe do relevantnih informacija o pojedinim izložbama, manifestacijama ili aktivnostima muzeja, te o povijesti muzeja, sa stručnog i znanstvenog aspekta, a važan jedio u radu svakog muzeja.³³

Zbog navedenog nedostataka istraživanje se temeljilo na izvorima koje su činile novine i časopisi te na dijelu arhivskih izvora. Pretpostavka (ili kriterij) za odabir novina bio je da se istraže važnije dnevne i tjedne novine te relevantni znanstveni i drugi časopisi u kojima bi bilo vjerojatno da je praćen rad MGZ-a. Naravno, bilo je potrebno imati na umu kako je istraživanje bilo usmjereno na one dnevne novine koje su pratile (kulturne) događaje vezane za Zagreb, a time i za rad MGZ-a kao jedne od značajnijih (kulturnih) gradskih institucija. Stoga je istraživanje novina obuhvatilo analizu *Obzora* i *Narodnih novina* iz razdoblja od 1907. do 1945., *Jutarnjeg lista* od 1912. do 1941. te *Hrvatskog naroda* od 1941. do 1945. Uz to su kao dodatni izvori korišteni dnevni listovi *Hrvatstvo* i *Novosti* za razdoblje do 1941. Za razdoblje od 1945. do 2007. godine

sl.22. Katalog izložbe Zvonimir Faist – *Diktati vremena – Plakati od kasnih 1930-ih do ranih 1960-ih* (Miljenko Gregl), listopad 2003. – veljača 2004.

sl.23. Katalog izložbe *Umjetnost ulice – zagrebački grafiti 1994. – 2004.* (Miljenko Gregl), rujan – prosinac 2004.

istraženi su *Narodni list* (1945. – 1959.), *Večernji list* (1959. do danas) te *Vjesnik* (od 1945. do danas).

Sličan kriterij kao za novine prenesen je i na časopise, tj. istraživanje je obuhvatilo časopise u kojima su obrađivane teme iz kulture grada Zagreba ili časopisi koji su pokrivali muzejsku tematiku u Hrvatskoj. Tako su obrađeni časopisi *Hrvatski zmaj* i *Prosvjeta* jer ih je izdavala BHZ, a pritom ne treba zaboraviti kako su oni bili jedni od inicijatora osnivanja i pokrovitelji rada MGZ-a. Zatim su obrađeni časopisi u kojima se pisalo o gradu Zagrebu poput *Gradskog namještenika*, *Gradskog vjesnika* i *Zagreba* te časopisa *Svijet*. Analizirani su muzeološki časopisi *Narodna starina*, *Informatica Museologica* (1970. – 2006.), *Vijesti muzealaca i konzervatora* (1952. – 2004.) i *Muzeologija* (1953. – 2004.).

Istraživanje je obuhvatilo analizu relevantne literature poput zbornika *Iz starog i novog Zagreba* (sv. I. – VII.). Potrebno je istaknuti tekst Franje Buntaka o povijesti MGZ-a u povodu pedesete obljetnice, objavljen u zborniku *Iz starog i novog Zagreba I* i knjigu Milivoja Petkovića *Emilij Laszowski Szeliga*, čija su se istraživanja temeljila na arhivskoj građi Fonda Braće Hrvatskog zmaja i Fonda Emilija Laszowskog iz Hrvatskoga državnog arhiva. Također je analiziran manji dio arhivskih izvora te su tako za razdoblje od 1907. do 1941. obrađeni *Zapisnici skupštine Slobodnoga i kraljevskoga grada Zagreba*.

Problemi u izradi *Kronologije* bili su odabir odgovarajuće metodologije i dostupnost (i manjak) izvora i literature. U razgovorima s Goranom Arčabićem, glavnim urednikom monografije MGZ-a, autori *Kronologije* raspravljali su o načinu pristupa građi ili o metodologiji kojom bi se na

³¹ Potrebno je istaknuti kako je takav zaključak donesen na temelju djelomične analize dostupnih muzejskih spomenica te može poslužiti kao poticaj za daljnja istraživanja te teme.

³² Dajana Batinić znatan je dio (temeljne) dokumentacije MGZ-a koja se odnosi na izložbe, za razdoblje do 2003., istražila i preuzela iz arhiva Muzejskoga dokumentacijskog centra, koristeći se pritom sačuvanom građom iz MGZ-a, npr. pozivnicama, plakatima i katalozima.

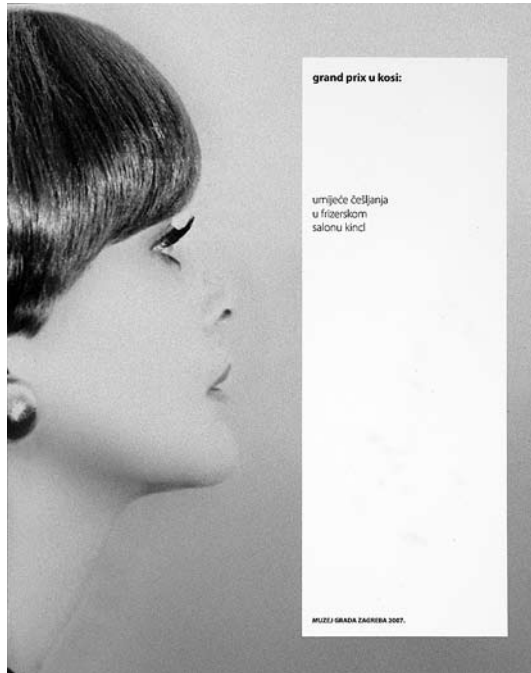
³³ *Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Muzejske dokumentacije o muzejskoj građi*, Ministarstvo kulture, Zagreb, 2002., čl.1-3.

sl.24. Katalog izložbe *Dobro mi došel prijatelj* – Viki Glovacki (Miljenko Gregl), svibanj – listopad 2006.

sl.25. Katalog izložbe *Grand Prix u kosi* – Umijeće češljanja u frizerskom salonu Kincl (Bilić_Muller - design studio), lipanj – listopad 2007.

sl.26. Predsjednik Hrvatskog saveza slijepih Vojin Perić na predstavljanju *Vodiča* po Muzeju grada Zagreba namijenjenog slijepim osobama, 13. listopada 2005.

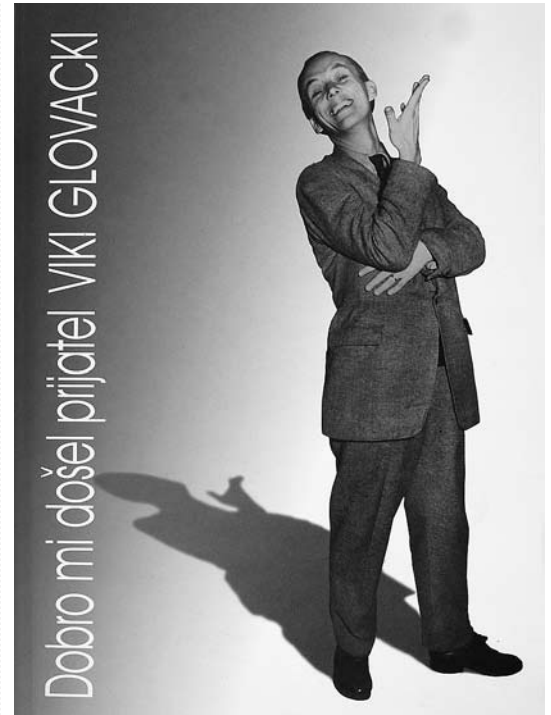
najbolji i sveobuhvatan način prikazala povijest Muzeja. Odlučeno je da se svaki tekst, bio on u novinama ili u literaturi, koji se odnosi na povijest MGZ-a zabilježi, fotokopira, a zatim nakon analize uvrsti u Kronologiju. Primjetno je da je istraživanje većim dijelom bilo usmjereno na analizu novina, časopisa i relevantne literature, dok se zbog nekontinuirano vodene muzejske dokumentacije, koja je ustanovljena tek 2003., nismo mogli u potpunosti osloniti na taj dio izvora. Također, zbog vremenske ograničenosti istraživanja, koja je bila određena od travnja 2007. do rujna iste godine, nije se moglo provesti i arhivsko istraživanje (poput arhivskih fondova BHZ-a, Društva Zagrepčana itd.). Usto, bilo je logično pretpostaviti kako za razdoblje do 1945. postoji manje podataka nego za ono od 1945. do danas. Upravo je za razdoblje od 1945. do danas postojao popis izložaba, koji je uvelike služio kao orijentir za buduće istraživanje. No povijest MGZ-a ne čini samo njegova izložbena djelatnost, nego je ona bila, a i danas je, mnogo šira. U Muzeju su se održavali razni koncerti, promocije knjiga i skupovi, što je sve bilo dodatni poticaj za detaljnije istraživanje njegove povijesti.

Istraživanje je pokazalo da su analizirane dnevne novine pratile rad i događaje vezane za MGZ, posebno u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata, kada MGZ dobiva primjereniji prostor, što mu omogućuje kontinuirani razvoj. Za razdoblje od 1907. do 1945. najviše je podataka nađeno u dnevnim novinama *Obzoru*, *Jutarnjem listu*, *Narodnim novinama* i *Novostima*, što sugerira kako je djelatnost MGZ-a konstantno praćena. Kao jedan od primjera istaknuo bih članak Marije Jurić Zagorke *Svetinje grada Zagreba*, u kojemu opisuju Gradski muzej smješten u Kuli nad Kamenitim vratima. U njemu stoji kako ....su uske i malene te sobice,

34 Jurić-Zagorka, Marija, *Svetinje grada Zagreba*. Jutarnji list, 11. rujna 1919., str. 2.

35 *Novosti*, 1. listopada 1910., str. 3.

36 *Narodne novine*, 28. prosinca 1910., str. 3.

koje sadržavaju bezbroj svetih uspomena davne stare historije našega grada.³⁴

Pojedini podaci, iako nisu uvršteni u *Kronologiju*, bit će osobito važni i zanimljivi tijekom obrade pojedinih tema koje nam govore o djelatnosti MGZ-a u širem kontekstu. Skupljanje predmeta jedan je od takvih primjera. Ono je kao jedna od osnovnih muzejskih djelatnosti u početnom razdoblju rada i djelovanja MGZ-a bilo osobito važno. Jedan od niza primjera koji opisuje tu djelatnost jest članak o tiskari *Ljudevita Gaja*, u kojemu se s neskrivenim zadovoljstvom ističe kako ..sada iznosimo radostnu vijest, da su ostanci ove tiskare, koja je u ilirsko doba toli blagotvorno djelovala, dospjeli u gradski zagrebački muzej. Tom tečevinom opet je znatno obogaćena zbirka "Ilirska" ovog muzeja. Među ovim ostancima nalazi se nekoliko drvenih klišaja, koje je rezao Franjo Freudenberg, brat našeg slavnog glumca Josipa. Dok se uredi ova zbirka "Ilirska", otvorit će se posjetu...³⁵ Također je zanimljiv tekst u kojemu se ističe kako Gradskomu muzeju ...pošlo je za rukom, da su posredovanjem šestinskog učitelja g. Josipa Boranića dobila od mlinara gosp. Josipa Gospodarića ostatke staroga mlinarskoga "ceha" zagrebačkoga, koji ima svoja pravila od god. 1811. Otac g. Gospodarića bio je "meštar" toga ceha, koji se je već razišao, pa je ostao krasni svileni barjak (od god. 1862.) sa slikama Sv. Nikole i Sv. Ivana, cehovska ladica sa knjigama i spisima, pečatima i pozivnom "pločicom". Osobito je lep komad "cehovski grb" u staklenom ormariću, koji se je dobro sačuvalo...³⁶ U jednom od tekstova ističe se kako ...danas je dobio i potpuno svečano odijelo dra Eugena Kvaternika. Odijelo se sastoji od surke od

sl.27. Projekt *Žive slike*, 2005.

plavoga sukna, sa srebrenim gajtanima i kopčama, od hlača od istoga materijala i jednako urešenih srebrenim gajtanima te kape iz crvenoga baršuna optočene sa bijelim krznom. Ove uspomene na pokojnoga Kvatemika gradski muzej dobio je posredstvom obitelji g. J. Trpinac iz ostavštine Crnčić...³⁷ Spomenuti tekstovi omogućiti će uvid u dosad nepoznate detalje o predmetima koji se nalaze u fondusu MGZ-a.

Zaključak

Muzej grada Zagreba krajem 2007. i početkom 2008. godine obilježio je stotu obljetnicu postojanja nizom akcija, izložaba i promocija. U povodu toga je izdana monografija *Stoljeće Muzeja Grada Zagreba*, u kojoj je objavljena *Kronologija Muzeja grada Zagreba 1907. – 2007.* Rad na *Kronologiji* temeljio se na znanstvenom istraživanju dostupnih izvora (posebice relevantnih novina i časopisa) i literature, čime se nastojao napraviti iskorak u istraživanju povijesti jednoga od najstarijih muzeja u Zagrebu. Jedna od zadaća izrade *Kronologije* bila je da se na jednostavan način prikaže povijesni razvoj jednog muzeja u Zagrebu, od njegovih skromnih početaka u malim i neprimjerenim prostorima do njegova preseljenja u sadašnji prostor u Opatičkoj ulici i kandidature za *Europski muzej godine*. Upravo je nakana izrade *Kronologije* bila da se cjelovitim prikazom razvoja jednoga zagrebačkog muzeja, rada njegovih djelatnika, vidljivoga u otvaranju mnogih izložaba te održavanju mnogobrojnih društveno-kulturnih koncerata, dramskih izvedbi, modnih revija i drugih muzejskih akcija i djelatnosti, prikaže na koji se način Muzej razvija, živi i raste. Zasiurno su potrebna daljnja istraživanja, posebno ona u gradskim i državnim

arhivima. Možda će *Kronologija* poslužiti kao daljnji poticaj za slična istraživanja kako bi povijest MGZ-a bila potpunija, što je jedan od uvjeta za kvalitetnije razumijevanje kulturne povijesti ne samo Zagreba, već i Hrvatske.

Primljeno: 3. srpnja 2008.

THE PRODUCTION OF *THE CHRONOLOGY OF ZAGREB CITY MUSEUM* AS PART OF THE CELEBRATION OF THE CENTENARY OF ZAGREB CITY MUSEUM

Zagreb City Museum marked its centenary in 2007 with a number of actions, exhibitions and promotions. Part of this celebration was the issue of the book *Century of Zagreb City Museum*, and on this occasion for the first time in the history of MGZ an extensive *Chronology of Zagreb City Museum 1907-2007* was produced, based on scholarly investigation of the available sources and references, the aim being to make some progress in research into one of the oldest museums in Zagreb.

One of the aims of this review is to refer to the making of the said *Chronology* in the context of scholarly and museological research and an analysis of its contribution to a fuller understanding of the history of Zagreb City Museum.